

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STVA22
VT18
Handledare: Anders Uhlin

Utbildning, Värderingar och Demokrati

Utbildning som konsoliderande kraft

Dino Ekdal & Viktor Tagesson

Abstract

Följande skrivning ämnar undersöka kopplingen mellan utbildning och demokrati, genom att studera enkätresultat världen över samt ställa detta mot andra forskares fynd på området. Högre nivåer av utbildning verkar samvariera med mer positiva inställningar gentemot demokrati men även hur pass aktiv man är som medborgare tycks korrelera positivt med utbildningsnivå. Både distribution av utbildning i en befolkning samt dess karaktär och utformning visade sig vara andra viktiga aspekter. Ungern undersöks som ett fall av demokratisk recession och denna uppsats finner en koppling mellan framför allt utformningen av Ungersk utbildning och bristen på aktivt medborgarskap i landet. Formell utbildning och tycks alltså kunna kopplas till en demokratisk välmående.

Nyckelord: Demokrati, Utbildning, Ungern, Demokratiska Värderingar, Aktivt Medborgarskap, Distribution av Utbildning, Demokratisk Recession

Antal ord: 8542

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte	1
1.2	Metod	1
1.2.1	Operationaliseringar	2
1.3	Material	3
1.3.1	Avgränsningar	3
1.3.2	Val av fall	4
2	Teori	6
2.1	Moderniseringsteori	6
2.2	Socio-ekonomiska variabler som konsoliderande kraft	7
2.3	Värderingar och demokrati.....	8
2.4	Uppsatsens teoretiska ramverk.....	8
3	Analys	10
3.1	Värderingar i världen	10
3.1.1	Vikten av värderingar	14
3.1.2	Utbildning och medborgerligt beteende	15
3.2	Distribution av utbildning	17
3.3	Utbildningens karaktär	18
3.4	Utbildnings dämpande effekt	19
3.5	Fallstudie	19
3.5.1	Val av fall	20
3.5.2	Ungerns historisk bakgrund	20
3.5.3	Ungern Idag.....	21
3.5.4	Utbildnings karaktär i Ungern.....	24
3.5.5	Aktivt medborgarskap och distribution av utbildning i Ungern	25
4	Slutsats	28
5	Referenser	30

1 Inledning

Moderniseringsteoretiker menar att ett samhälles socio-ekonomiska utveckling och modernisering har sin politiska motsvarighet i demokrati. Urbanisering, industrialisering, ekonomisk tillväxt och utbildning är alla aspekter av modernisering som leder ett samhälle mot demokrati. Alla dessa faktorer leder till födelsen av en politiskt vaken befolkning som ställer krav på sin omgivning och fostrar värderingar som låter en demokratisk kultur växa fram (Lipset 1959). Intuitivt verkar utbildning vara den kanske viktigaste stigen att vandra för att garantera spridningen av en viss sorts värderingar. Genom historien har bildade människors idéer och tankar varit drivande i vår tids stora samhälleliga paradigmskiften. Mer idag än någonsin tidigare har stater möjlighet att påverka de mest grundläggande av attityder, utbildning är möjligtvis det tydligaste verktyget som de har till sitt förfogande för att göra detta. Vägen ut har alltid varit utbildning, det är spelplanens stora utjämnare. Tyranner har motsatt sig utbildandet av massorna för fruktan av dess effekt på deras egen maktposition. I skolan lär man i grunden ut förmågan för studenter att lära sig, en intellektuell självsäkerhet som är ovärderlig för innovation, mänskligt välmående och troligtvis även för demokratin. Påverkar formell utbildning befolkningars attityder gentemot demokrati och i förlängningen även demokratins välmående?

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att utvärdera formell utbildnings roll som en aspekt av moderniseringsteorin. Genom att undersöka kopplingen mellan utbildning och värderingar eller s.k. aktivt medborgarskap hoppas vi kunna testa länken mellan en demokratisk välmående och dess populations utbildningsgrad. Förhoppningen är att kunna se på vilka sätt utbildning påverkar demokratisk konsolidering men kanske framför allt om den kan förhindra demokratisk recession, så som det skett i forna mycket demokratiska Ungern, t.ex. Då vi definierar demokratiskt välmående som en konsoliderad demokratisk fortlevnad.

1.2 Metod

Följande skrivning använder sig av mixed methods metod på så sätt att första delen är en mer generell undersökning av utbildning och demokrati genom

korstabeller med data från enkätundersökningar, samtidigt som den andra delen kommer djupdyka i fallet Ungern med mer kvalitativ fallstudie design.

Första delen av uppsatsen kommer försöka se generella samband mellan utbildning och demokrati genom att studera enkäter från World Value Survey. Dessa sammanställs sedan i lättolkade diagram som ämnar visa på det bivariata sambandet mellan utbildning och demokratiska värderingar. Sedan kompletteras dessa fynd med statistik som hämtas från sekundärkällor, andra forskare och deras bidrag kommer evalueras i relation till det teoretiska ramverket och vår egen data.

Den andra delen av uppsatsen kommer vara av fallstudiedesign med vissa jämförande element. Den första delen ämnar fastställa grundläggande empirisk bevisning för kopplingen mellan utbildning och demokrati, samtidigt som den andra kommer identifiera ett, med hänsyn till våra fynd, relevant fall. Sedan kommer det undersökas huruvida de generella slutsatser som drogs i första delen har någon förklaringskraft i det valda fallet. På så sätt blir uppsatsens ambition teoriprovande i första delen samt teorianvändande i den andra och kommer försöka undersöka det moderniseringsteoretiska hållna sambandet mellan utbildning och demokrati (Esaiasson m.fl. 2017, s.108-110).

1.2.1 Operationaliseringar

Utbildning har vi valt att avgränsa till endast formell utbildning, alltså utbildning som normalt sett ges ut av tränade lärare på ett systematiskt och avsiktligt sätt inom en lärande institution såsom en grundskola, ett gymnasium eller universitet. Detta utesluter informell utbildning, alltså exempelvis bildning som sker mer organiskt inom familjen eller bildningsinitiativ av NGOs såsom ungdomsutbyten eller träning som ges ut utan en läroplan. Denna uteslutning av informell utbildning görs kanske framför allt av praktiska skäl, då data på informell utbildning är svårt att finna samtidigt som fenomenet är svårt att kvantifiera överhuvudtaget.

Demokratibegreppet baseras på Freedom House egna definition. De använder sig av valdemokrati som standard för sina mätningar. Då denna skrivning utnyttjar Freedom House data för att mäta förändringar i nationell demokratinivå är det också logiskt att kopiera samma definition av demokrati. För att kunna se storskaliga och mätbara förändringar i länders statsskick är denna mer snäva definition av begreppet av nytta för denna uppsats. Den lyder:

“To qualify as an electoral democracy, a state must have satisfied the following criteria:

1. A competitive, multiparty political system;
2. Universal adult suffrage for all citizens (with exceptions for restrictions that states may legitimately place on citizens as sanctions for criminal offenses);

3. Regularly contested elections conducted in conditions of ballot secrecy, reasonable ballot security, and in the absence of massive voter fraud, and that yield results that are representative of the public will;
4. Significant public access of major political parties to the electorate through the media and through generally open political campaigning.” (Freedom House 2012)

1.3 Material

Den empiriska sammanställning som gjorts och som inte inhämtats från annan forskning kommer ursprungligen från “World Value Survey”. Med hjälp av WVS databas undersöktes de svar tiotusentals personer gav på de två frågorna; “Having a democratic political system” och “Having a strong leader who does not have to bother with parliament and elections”. De tillfrågade består av personer med olika nivåer av utbildning, dessa är: Ingen formell utbildning, grundskola, högskoleförberedande gymnasium samt eftergymnasial utbildning. Frågorna besvarades båda av 5367 utan formell utbildning, 9927 med utbildning i grundskolenivå, 15 003 med en högskoleförberedande gymnasieutbildning och 14 164 som avslutat en universitets- eller högskoleutbildning. Denna uppsats empiri bygger alltså på svar från 44 461 personer runt om i världen (World Value Survey).

Resultaten från de ungerska valen mellan åren 1990 till 2010 är hämtade från NSD, “Norwegian Centre for research Data”. NSD är en av världens största arkiv för forskningsdata kring valresultat. Denna uppsats har använt sig av deras “European election database” där data från nästan samtliga länder i Europa finns att tillgå. Detta har använts i syfte för att illustrera Ungerns politiska utveckling över tid, som i sin tur användes i analysen av Ungerns demokratiska tillbakagång (Norwegian Centre for research Data 2015).

Genom Freedom House, känt för sitt ofta använda demokratiindex, har vi samlat information gällande demokratins ställning och hälsa i världen. Där vi i sin tur valt att fokusera på den demokrati vars gradering gått ner mest, detta under en 10 årsperiod. Vi har sedan använt den rapport som Freedom House skrivit gällande läget i Ungern för att sätta denna försämring i kontext och kolla på vilka aspekter av deras demokrati som försämrats och på vilket sätt den har blivit sämre.

1.3.1 Avgränsningar

Den data vi använts oss av för att kunna hitta en koppling mellan utbildning och demokratiska värderingar är tagen från “World Value Survey”. Den data vi i sin

tur valt att använda oss av var svaren på frågorna “Having a democratic political system” och “Having a strong leader who does not have to bother with parliament and elections”. Detta då vi anser att dessa är indikatorer, goda nog för att visa på länders värderingar gällande demokrati som styrelseskick. Den ena visar på inställningar gentemot demokrati och den andra på dess icke-demokratiska motsvarighet.

Vi valde i sin tur att bara kolla på svarsresultaten från de utan utbildning, med avslutad grundskoleutbildning, högskoleförberedande gymnasieutbildning samt eftergymnasial utbildning. Vi valde alltså att utelämna de med påbörjade men icke-avslutade utbildningar, samt de med gymnasial yrkesutbildning. Den förstnämnda utelämnas då vi anser att det hade blivit dels för många olika variabler att ha med men framförallt då vi anser att deras ställningstagande i frågorna till stor del kommer likna de bland utbildningsnivån under dem. Dessa individer som hoppar av sin utbildning är möjligtvis påverkade av särskilda omständigheter som gör att de inte avslutar sin utbildning och därför måste ett flertal andra förklaringsvariabler kring deras avhopp tas med. Detta ligger utanför uppsatsens omfattning.

Yrkesutbildade valde vi att utelämna då dessa individers utbildning i mångt och mycket har sitt fokus, främst på yrkesspecialisering och inte på akademiska ämnen. Det ter sig därför, i våra ögon rimligt att anta att denna grupps värderingar inte kommer vara allt för annorlunda föreliggande utbildningsgrupp. Detta då vi tror att det är just inom dessa akademiska ämnen som liberala värderingar får utslag. På grund av dessa utbildningars fokus på andra sorters kunskap tror vi därför att det är rimligt att utelämna dessa.

Givet den extremt låga mängden tillfrågade som valde att inte svara på enkätfrågorna överhuvudtaget så har denna skrivning valt att exkludera även dessa svar.

I presentationen av statistiken har svaren “very good” och “fairly good”, samt även “very bad” och “fairly bad” bakats ihop under etiketterna positiv attityd respektive negativ attityd. Detta har gjorts för att lättare kunna se storskaliga skillnader mellan grupperna med olika utbildningsnivåer.

1.3.2 Val av fall

Ungern väljs i den andra delen som fall för att försöka applicera de generella slutsatser som gjorts i första delen. Statistik från Freedom House visade att Ungern, mer än något annat land i Europa, har upplevt en dramatisk tillbakagång i politiska och civila rättigheter. Ungern var även det enda land, förutom Nauru, som tidigare ansetts konsoliderat men som sedan upplevt en väldigt dramatisk förändring. Uppsatsen har som mål att undersöka hur utbildning kan ha en dämpande effekt och motverka demokratisk recession. I uppsatsens övergripande frågeställningar syftar “demokratiskt välmående” till fortsatt konsolidering av en redan institutionaliserad demokrati, Ungern blir intressant på så sätt att de upplevt en sådan kraftig tillbakagång enligt Freedom House. Polen används även i begränsad utsträckning för att kontextualisera hur pass unikt Ungerns situation är

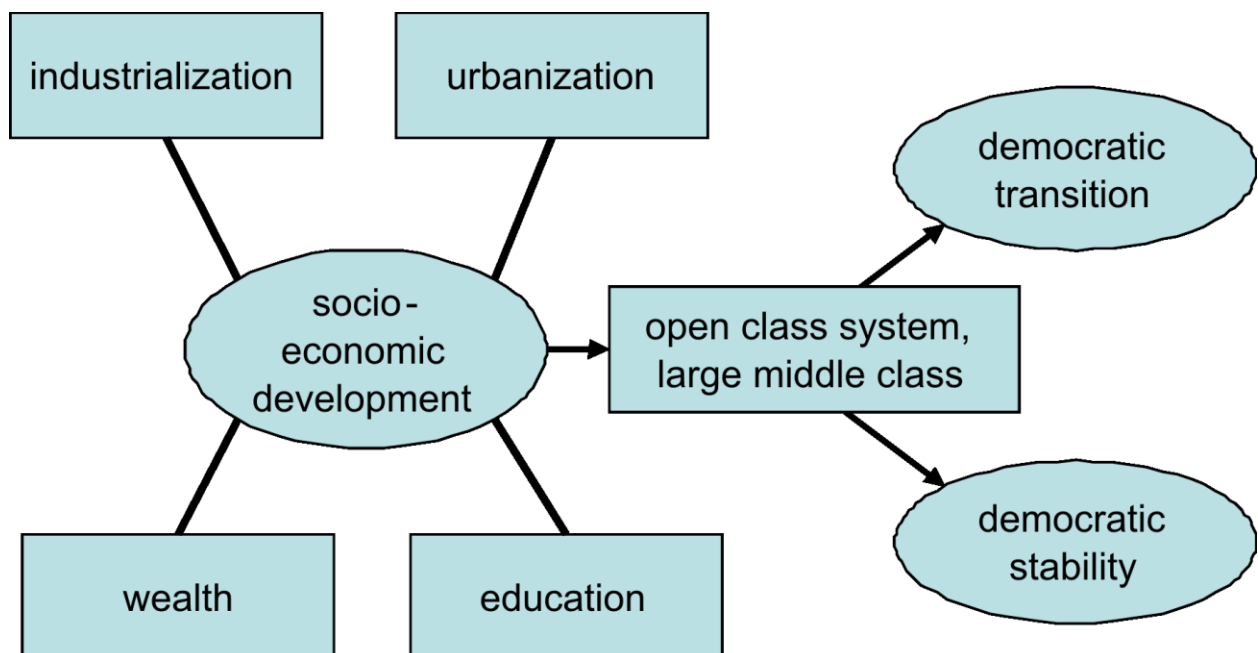
rent politiskt, men visar också på stora skillnader i utbildningssystemens utformning. Eftersom att uppsatsen fokus ligger på utbildning och demokrati, två områden där länderna skiljer sig åt, blir Polen intressant som jämförelse. En mer innehållsrik motivering av fallvalet inleder fallstudiedelen av uppsatsen.

2 Teori

Moderniseringsteorin är en av de mest inflytelserika teorier inom fältet som ämnar förklara demokratisering. Genom att hänvisa till olika strukturella och samhällsliga förhållanden inom den socio-ekonomiska domänen kan korrelationer påvisas som tycks vara fördelaktiga eller negativa för demokratins framväxt och fortlevnad (Wucherpfennig & Deutsch 2009). Denna uppsats teoretiska ramverk bygger på bidrag från tre olika forskare som på ett eller annat sätt relaterar till moderniseringsteorin.

2.1 Moderniseringsteori

Seymour Martin Lipsets “Some Social Requisites of Democracy”, diversifierar begreppet socioekonomisk utveckling genom att inkludera ekonomisk tillväxt, industrialisering, urbanisering och utbildning som byggstenar av demokratisering (Lipset 1959, s.75). Moderniseringsteorin och särskilt Lipsets bidrag har misstolkats av forskare. Han har snarare blivit citerad än läst på så sätt att komplexiteten i Lipsets teori reduceras till snäva ekonomiska termer (Wucherpfennig & Deutsch 2009, s.1). Som illustrationen nedan visar så är korrelationen som påvisas bredare än så.

Figur 1: Moderniseringsteorin enligt Lipset (Wucherpfennig & Deutsch 2009, s.1).

Dessa faktorer är enligt Lipset alla del av och utgör ekonomisk tillväxt, som i sin tur har sin politiska motsvarighet i samhällens rörelse mot demokrati. Lipsets definition av demokrati är förhållandevis snäv för att anpassas till kvantitativa syften. Den viktigaste faktorn är att det finns återkommande konstitutionella möjligheter att ändra maktkonstellationen i landet, det mest påtagliga exemplet hade varit fri och fredlig tävlan om röster mellan partier i form av val (Lipset 1959, s.71). Det demokratiska systemet måste legitimeras i sina medborgares ögon, institutioner så som partier, fri media etc. bör accepteras av alla. Samtidigt bör det finnas en politisk opposition som respekteras av sittande regering (Lipset 1959, s.71).

Något bör ändå sägas om begränsningarna med en renodlad strukturell analys. Unika händelser i olika länder kan sätta igång separata processer som oavsett de strukturella förutsättningarna påverkar demokratin (eller bristen därav). Tyskland under mellankrigstiden agerar gott exempel. Utbildning och dess inverkan på demokratisering har vedertagna vetenskapliga fynd bakom sig, men trots det att Tyskland hade ett stabilt och lyckat utbildningssystem under tidsperioden så föll landet under nazisternas grepp. Förutsatt att dessa händelser kan märkas som avvikelser från den typiska processen av demokratisering så bör vi ändå kunna hålla fast vid strukturella förklaringar som en generell förklaringsmodell.

2.2 Socio-ekonomiska variabler som konsoliderande kraft

Teorell väljer att ifrågasätta Lipsets tes om hur socioekonomisk utveckling leder till demokrati och för istället fram att denna utveckling kan ha en dämpande effekt vid demokratisk recession. Där demokratier med större socioekonomisk utveckling har svårare för att förvandlas till en auktoritär stat än de stater vars socioekonomiska nivå är lägre, något som det tycks finnas empiriskt belägg för (Teorell 2010, s.57-58).

Teorier kring varför denna effekt kan observeras finns det många av, varav en av dessa påstår att utbildning leder till attitydförändringar som därigenom fostrar ett land och dess demokratiska anda. Något vilket Teorell i sin tur kritiserar som en tes grundad i för osäker data (Teorell 2010, s.65-66). Visserligen tycks alla variabler av socioekonomisk utveckling spela en viss roll men inte på ett signifikant sätt. Han visar istället på att det är tillgänglighet till självständig media som spelar den mest centrala rollen för att uppnå den här dämpande effekten. Där de agerar som "checks and balances" gentemot statliga övertramp och därigenom skyddar demokratin mot tillbakafall (Teorell 2010, s.68).

Frågan här skulle vara om medias roll egentligen behöver vara så främskild den roll Teorell väljer att ge utbildning. Tanken här är den att media, som vakthund fortfarande lutar sig mot just folkets attityder. Skulle det vara så att en majoritet av befolkningen ställer sig positivt gentemot icke-demokratiska förändringar lär inte media ha den dämpande effekt Teorell tror att den har. Det

krävs på alla sätt och vis en aktiv allmänhet som faktiskt bryr sig om demokratin och dess hjärtefrågor, finns inte detta talar tidningarna för döva öron. Det ter sig därför rimligt att invånarnas attityder, formade genom utbildning faktiskt är den konsoliderade demokratins mest centrala grundpelare och i sin tur det som skulle kunna göra en demokrati "immun" mot demokratisk tillbakagång.

2.3 Värderingar och demokrati

Welzels teori har sin grund i det faktum att alla de tre största perspektiven inom demokratiseringsforskningen, helt eller till stor del väljer att inte se till den kausala länk som finns mellan folks attityder och demokratisering (Welzel 2006, s.872-874). Det argument som då förs fram görs med grund i de förhandlingar som sker mellan stat och de demokratiska ledarna, där dessa ledares förhandlingsstyrka avgörs av hur stor andel av befolkningen de har på sin sida. Det ter sig då rimligt att ju mer spridda dessa attityder är desto lättare att få folkligt stöd, och därigenom och påbörja en demokratiseringsprocess. Detta gäller även om staten skulle försöka stilla rörelsen med hjälp av våld, är folkets vilja stark nog och de har tillräckligt många som stödjer samma mål blir det svårare för staten att inte tvingas bedriva någon slags demokratisering. Ju fler som hyser positiva attityder gentemot demokratisk förändring, desto lättare kommer det då bli att få stöd för de parter som försöker driva igenom denna förändring. Därav spelar dessa attityder också en central roll i ett lands demokratiseringsprocess (Welzel 2006, s.874-875)

Detta tycks Welzel också finna empiriskt belägg för, där man kan se en koppling mellan folkets "liberal aspirations" och den nivå av demokrati som finns i landet. Där en viss spridning av särskilda värderingar leder till en viss nivå av demokrati, inom ett visst intervall. Något som verkar vara fallet även om man väger in huruvida ett land varit mer eller mindre demokratiskt genom historien. Ett lands historiska bakgrund tycks alltså spela mindre roll än dess invånares nuvarande attityd gentemot demokrati (Welzel 2006, s.883-887)

2.4 Uppsatsens teoretiska ramverk

De tre teoretikers teser som tagit upp kommer således användas i samröre, där de tillsammans utgör grunden för denna uppsats teoretiska ramverk. Lipsets diversifiering av begreppet modernisering poängterar den teoretiska betydelsen av olika aspekter. Utbildning antas vara en av de avgörande byggstenar som tillsammans med de andra utgör modernisering. Korrelationen mellan modernisering och demokratisering är grunden för moderniseringsteorin men även för denna skrivning. Welzel betonar i sin tur vikten av invånarnas värderingar som en drivande kraft av demokratisering. Argumentet är det att ju större stöd för

demokratin desto större sannolikhet för förändring i demokratisk riktning, folkliga värderingar spelar en central roll. De mekanismer som förändrar värderingar blir således centrala faktorer i analysen, mest märkbart utbildning. Teorell ifrågasätter kausaliteten i relationen mellan utbildningsnivå och demokratins framväxt, istället presenteras tesen att utbildningsnivå tillsammans med andra faktorer centrala för moderniseringsteorin har en dämpande effekt. De förhindrar att en demokratisk recession sker. Följande skrivnings fokus på demokratisk tillbakagång och den möjliga roll utbildning och attityder kan spela i att förhindra detta drar nytta av alla dessa tre synsätt.

3 Analys

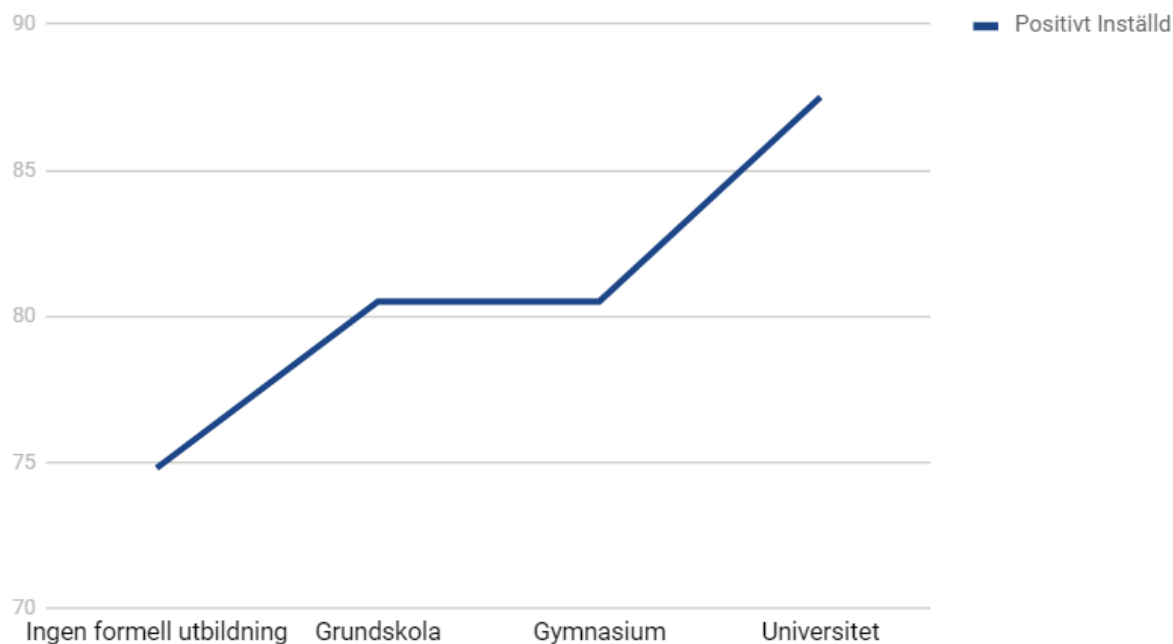
Som teoretiserats av både Lipset och Welzel så bör det finnas en koppling mellan en populations utbildningsnivå och dess värderingar. En liberalisering av värderingar som fostrar den demokratiska andan och skapar en politisk kultur som stödjer demokrati som “the only game in town”.

3.1 Värderingar i världen

Följande två diagram visar på folks attityder huruvida de ser demokrati som ett önskat system, tidsrymden är 2010-2014 och datan är hämtad från World Value Survey. 88 507 människor från 60 olika länder, som sträcker sig världen över, blev tillfrågade i undersökningen. Dessa har sedan delats in i sina respektive grupper av högsta uppnådda utbildningsnivå. Dock är vår totala mängd svar mindre då vi inte använder oss av de svar som gjorts av människor som hoppat av sin utbildning eller de med en yrkesinriktad gymnasieutbildning. Totalt blir det 44 461 personers svar som kommer att användas och analyseras i följande avsnitt.

WVS undersöker inställningar gentemot demokrati som styrelseskick. Deltagarna svarade på påståendet “att ha ett politiskt demokratiskt system” och rankar det under svaren very good, fairly good, fairly bad, very bad och don't know. För att simplificera resultaten och i syftet att se storskaliga attitydskiften har denna uppsats valt att dela in attityderna i “positivt inställd”, “negativt inställd” och “vet ej” och på så sätt kunna se på kopplingen mellan demokratiska värderingar som beroende variabel och utbildningsnivå som oberoende variabel.

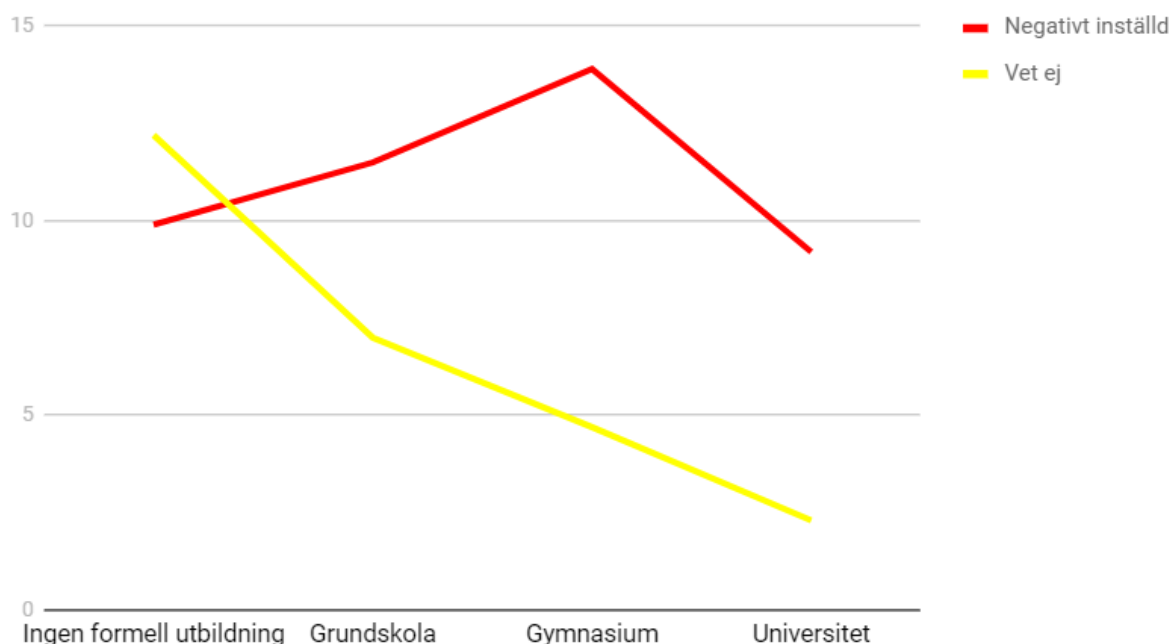
Demokratisk attityd

Figur 2: Andel tillfrågade som är positivt inställda till demokratiskt styrelseskick (World Value Survey).

Andelen personer som är positivt inställda gentemot demokrati ökar med en respektabel nivå ju högre utbildningsgrad man har. Hoppen från ingen utbildning till grundskola och gymnasium till universitet är tydliga. Att kunna se detta på en global skala med data från så spridda länder är en indikation på en samvaration. Utan att testa hur robusta dessa fynd är kan inget ännu sägas om det föreligger en kausalitet mellan utbildning och demokratiska värderingar. Att de samvarierar kan också tyda på att det finns andra variabler som påverkar både utbildning och värderingar, att detta kan vara ett skensamband. Mer om detta senare. Att en universitetsutbildning påverkar attityder och medborgerligt beteende är belagt sedan tidigare av Hoskins m.fl. Detta påverkar i sin tur det demokratiska läget i landet. Således bör en högre andel välutbildade alltså korrelera med en mer välmående demokrati.

Demokratisk attityd

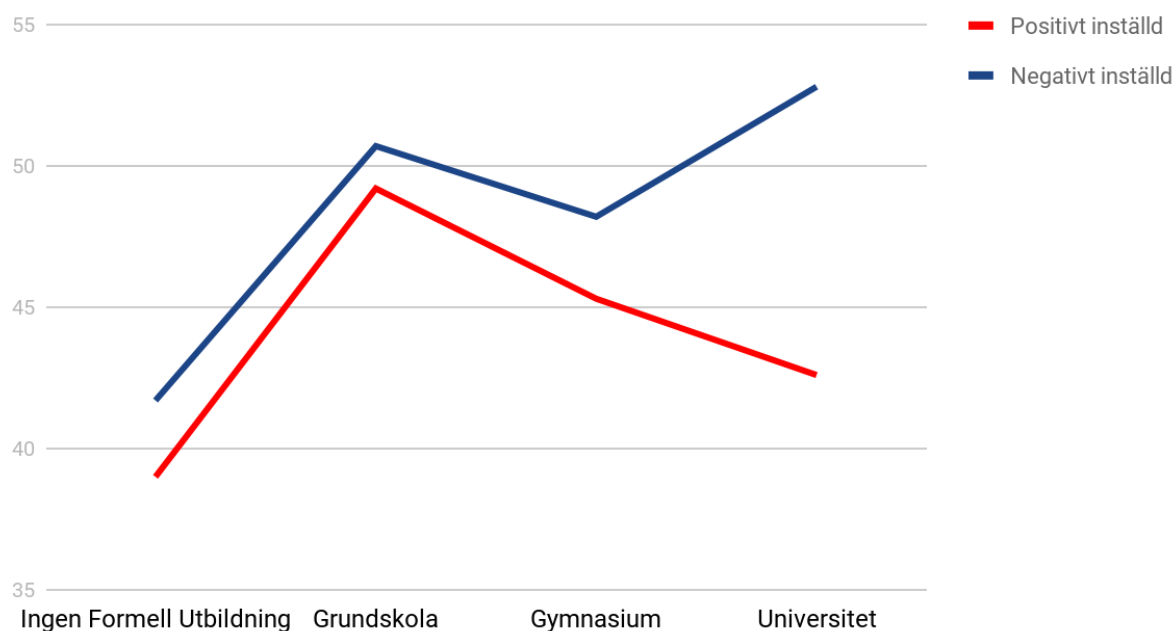

Figur 3: Andel tillfrågade som är negativt inställda mot demokrati samt "vet ej" (World Value Survey).

Den kanske mest slående skillnaden är att andelen människor som säger sig inte veta vad de anser minskar markant ju högre utbildningsnivå de har. En känsla av kunskap minskar möjligtvis osäkerheten och förstärker tron på ett system som inom akademien målas upp som önskvärdt. Den negativa attityden mot demokrati är svårare att tolka.

Vid ingen utbildning är de negativa attityderna gentemot demokrati närvarande hos strax under 10% av befolkningen. Även om en ökning på runt 4% sker upp till och med gymnasialt utbildade så minskar detta i gruppen med universitetsexamen ner till runt 9%. Mysteriet ligger i hur de som är helt utan formell utbildning mer eller mindre har samma syn gentemot demokrati som de som avslutat en universitetsutbildning. Otydligheten i det hela ligger i att kurvan mer eller mindre är linjär mellan de som inte har utbildning och de som är universitetsutbildade. Vad är det som sker i grundskolor eller gymnasier som inte lyckas förhindra att demokratin ses ned på? Dock så är gruppen utan formell utbildning statistiskt minst signifikant då den gruppen har strax över 5000 medlemmar samtidigt som de övriga grupperna ligger på ungefär 10 000 och över. Detta är värt att komma ihåg för kommande grafer sammanställda av data från WVS. Distribution av utbildning i befolkningen i stort samt kvalitén eller karaktären på utbildningen kan möjligtvis ge svar på varför resultaten ser ut som det gör. Att se till vilken grad dessa är demokratifrämjande, är viktiga aspekter av utbildning som undersöks i senare kapitel.

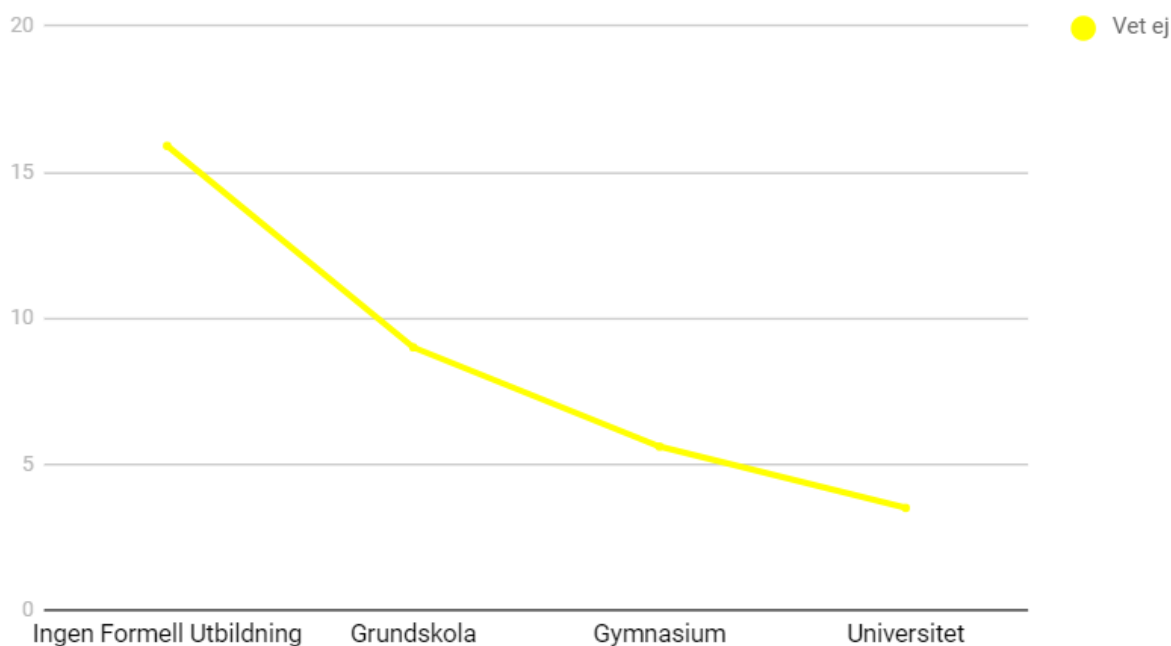
Stark ledare

Figur 4: Andel tillfrågade som är positivt samt negativt inställda gentemot en stark ledare som inte behöver bry sig om parlamentet och val (World Value Survey).

När man väl undersöker vad folk anser om att ha en stark ledare som inte behöver bry sig om parlamentet eller val träder ett annat mer oroväckande mönster fram. Den röda linjen representerar den positiva attityden mot utsikten att ha en stark ledare som inte är begränsad av val och parlamentet och den blå är den negativa attityden. Båda attitydpolerna ligger på väldigt liknande nivåer globalt mellan runt 40-53%. Tydligaste avvikelserna sker mellan de gymnasialt utbildade och de med universitetsexamen där utsikten av en stark, i många mån, icke demokratisk ledare mer ses ned på. Dock bör noteras att gruppen utan utbildning endast utgörs av ca 500 människor samtidigt som de grundskoleutbildade hamnar strax under 10 000 och de gymnasialt och universitetsutbildade båda hamnar kring 15 000 i antal. De icke-utbildade är den minst signifikanta gruppen samt otydligheten i vad som utgör en person utan formell utbildning. Detta kan ge en missvisande utgångspunkt som tyder på en demokratisk försämring i attityder upp till en viss nivå av utbildning. I sin helhet minskar stödet för en stark ledare något ju högre utbildning som uppnås.

Stark ledare

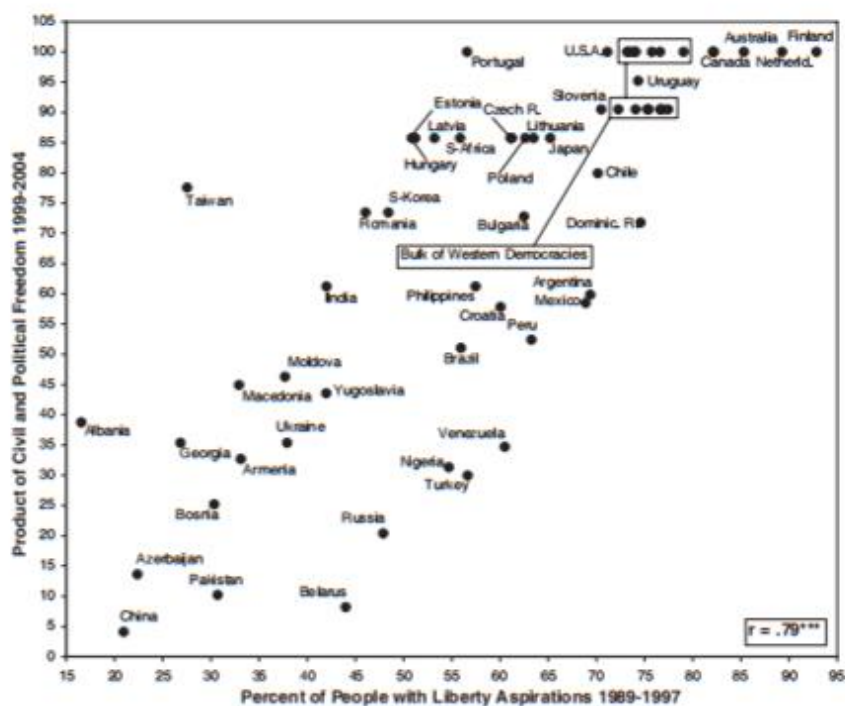
Figur 5: Andel tillfrågade som svarade "vet ej" på frågan huruvida de vill ha en stark ledare som inte behöver bry sig om parlamentet eller val (World Value Survey).

Än en gång är trenden för "vet ej" svaren densamma. Graden av upplevd personlig kunskap är en möjlig förklaring.

3.1.1 Vikten av värderingar

Förklaringen till varför dessa värderingar i sin tur också är viktiga besvaras av Welzel när han empiriskt försöker finna en koppling mellan just värderingar och demokratinivå i ett land. De värderingar som undersöks är i form av "liberty aspirations", definierat som en strävan för beslutsfattande frihet. Som i sin tur ställs i relation till civila och politiska rättigheter, tagna från Freedom House som mått för ett lands demokratinivå (Welzel 2006, s.875-876).

Det resultat Welzel finner, tyder på ett faktiskt samband mellan befolkningars demokratiska värderingar och den demokratinivå som existerar i landet. Där en tydlig trend kan avhysas i den bemärkelse att ju större andel befolkningen som innefattar demokratiska värderingar, desto större civila och politiska rättigheter kan avnjutas. En något intressant observation tycks vara i hur befolkningens möjlighet, eller hur pass enkelt det är för befolkningen att mobilisera sig också verkar spela roll. Även om det rent intuitivt ter sig självklart tycks det då även finnas empiriskt belägg för hur detta, tillsammans med folkets attityder kan ha en inverkan på landets demokratiska situation. Trenden är dock densamma för båda dessa, där folkets attityder då korrelerar med demokrati nivån i landet (Welzel 2006, s.883-884).

Figur 6: Korrelationen mellan invånarens "liberty aspirations" och landets demokratinivå (Welzel 2006, s.884)

Det är just på grund av detta som attityder spelar roll och härledningsvis också anledningen till att utbildning blir så pass viktigt som det är. Eftersom att utbildning har en effekt på folks värderingar, och folkets värderingar har en korrelation till ett lands demokratiska status blir då utbildning centralt för en demokratis välmående. Utbildning kan således vara skillnaden mellan en autokrati och demokrati.

3.1.2 Utbildning och medborgerligt beteende

Att bara se att en korrelation finns mellan utbildning och värderingar är i sig självt kanske inte av intresse, utan snarare vilken effekt som detta kan tänkas ha. Effekterna kan och lär med all sannolikhet vara många. Denna uppsats håller sig inom en demokratiseringskontext, av denna anledning kommer effekterna specifikt för demokrati som fenomen att undersökas i följande avsnitt. En artikel vars fokus ser till den effekt värderingar kan ha på en stats demokrati och politiska läge är den av B. Hoskins, B. D'Hombres och J. Cambell. Denna har sin utgångspunkt i frågan om utbildning inte bara har en effekt på elevers värderingar men även om de i sin tur blir aktiva deltagare i landets demokratiska system. Deltagande på detta sett fångas av ett begrepp författarna valt att kalla "Active citizenship". (Hoskins m.fl. 2008, s.386-387).

"Active citizenship" eller aktivt medborgarskap, definieras i texten som deltagande i civilsamhället, samfundet och/eller det politiska livet, karaktäriserat av ömsesidig respekt och icke-våld samt i överensstämmelse med mänskliga

rättigheter och demokrati (Hoskins m.fl. 2008, s.389). Teorin blir således att det finns en koppling mellan formell utbildning och fostrandet av civil kompetens. Varav civil kompetens innefattar saker som, civila kunskaper, färdigheter, attityder och värderingar. Författarna vill då sedan se om det finns någon koppling mellan formell utbildning och aktivt medborgarskap och indirekt om det då finns en koppling mellan civil kompetens och detta (Hoskins m.fl. 2008, s.387-388).

Aktivt medborgarskap operationaliseras sedan i form av tre begrepp, valdeltagande, huruvida man är medlem i ett politiskt parti samt om man på något vis protesterat mot att saker ska försämrats i landet. Protest i form av att man är medlem i en association eller organisation, skyltar med något slags kampanj-emblem, skrivit på en petition, deltagit i en demonstration eller bojkottat en produkt. (Hoskins m.fl. 2008, s.389,391).

Det tycks, av resultaten att döma, finnas ett samband mellan utbildning och aktivt medborgarskap, definierat enligt tidigare operationaliseringar. Resultatet visar det att sannolikheten för att man röstar ökar med 1% för varje års skolgång som genomförts. Liknande effekt kan observeras gällande huruvida man är medlem i ett parti eller inte. Sannolikheten för att protestera tycks dock vara den som ökar mest relativt antal skolår. Med 2.9% ökar denna för var fullföljt år i skolan. Detta tycks även vara fallet om man väger upp för saker som familjemiljö. Effekten för alla tre är aningen mindre när detta också tas med i ekvationen men inte avsevärt och ytterligare så verkar sambandet fortfarande bestå (Hoskins m.fl. 2008, s.392-393).

Vidare väljer man att dela upp de utbildade i två grupper; grundskole samt gymnasienivå som en av dessa och eftergymnasial som den andra. Man kollar på sambandet som icke-linjärt istället för linjärt som man först valt att göra. Resultatet blir här ganska tydligt till de eftergymnasialas fördel då deras valdeltagande är 8.5% högre, de är mer benägna att ansluta sig till ett politiskt parti till 3.3% samt 27.3% mer troligt än den första gruppen, tar del i protester av något slag (Hoskins m.fl. 2008, s.397).

Något som tål att ifrågasättas är det faktum att man valt att sätta samman grundskole och gymnasieutbildning till en och samma punkt istället för att hålla dem isär. Detta tycks i viss mån ha gjorts av praktiska anledningar, men faktum är den att resultatet troligtvis varit mer sanningsenligt om detta inte gjorts då skillnader mellan dessa grupper med all sannolikhet existerar. Trenden den visar på ser trots detta ut att stämma, ju mer utbildad desto mer aktiv är personen i samhället, något som tycks öka exponentiellt efter avslutad eftergymnasial studie.

Detta visar i sin tur att utbildning alltså inte bara leder till fostrandet av vissa liberala värderingar och attityder utan även till visst handlande, handlande av en demokratisk karaktär. Huruvida utbildningens förhållande med värderings- och attitydförändringar är kausalt eller inte är svårt att säga. Dock sker onekligen en samvariation som är värd att observera. Men att utbildning påverkar båda dessa kan utom rimligt tvivel avhysas och därigenom troligtvis landets demokratiska välmående. Att något form av samband mellan formell utbildning och ett lands upprätthållande av demokratiska normer finns är tydligt.

3.2 Distribution av utbildning

Amparo Castelló-Climent finner i sin artikel "On the distribution of education and democracy" ett nytt intressant sätt att se på hur utbildning i olika länder påverkar demokratins uthållighet. En snabb överblick över antal år i skolan och staters statskicks tycks bekräfta Lipsets grundtes att utbildning är ett nödvändigt villkor för att upprätthålla ett demokratiskt styrelseskick. "For instance, all the countries with an average of at least 4 years of schooling in 1960 are nowadays stable democracies, whereas the countries with less than 1 year of education in 1960 remained authoritarian regimes during the period 1960-2000." Men Castelló-Climent visar också på hur viktigt utbildnings distribution är (2008 s.179).

De storskaliga generella bevisen för moderniseringsteorin i sin helhet är lätta att hitta, men Acemoglu m.fl. ifrågasätter det tidigare nämnda sambandet genom att inkludera variabler som annars lämnas ut. Kritiken är den att det finns variabler som ligger bakom både utbildningsnivå och demokratinivå som ger ett skensamband, de variabler som Acemoglu m.fl. med intressanta positiva resultat undersökt är politisk och ekonomisk utveckling tillsammans, under begreppet "historical development paths". När demokratinivå ställs mot dessa "development paths" så försvinner nästan sambandet mellan utbildning och demokrati helt och hållet, något som antyder ett skensamband. Det kausala sambandet mellan utbildningsnivå och demokratisering försvagas i sin helhet. Men Acemoglu lämnar två frågor öppna:

1. Finns det ett långsiktigt perspektiv, säg 50-100 år, där utbildning i sig självt har tydligare direkt kausal påverkan? De själva undersöker faktiskt aldrig en tidsperiod längre än 10 år.
2. Vilka är de egentliga bortglömda variablerna som skapar det antagna skensambandet mellan utbildning och demokrati (Acemoglu 2005 m.fl. s.9-10)?

Även om de lämnar dessa reservationer så är deras bidrag betydande. Problemet med moderniseringsteorin belyses här och en alternativ förklaringsmodell erbjuds.

Castelló Climent ställer sig själv en liknande fråga som Acemoglu m.fl. men använder sig av en annorlunda metod och finner något mycket intressant. En av de möjliga bortglömda variablerna som Acemoglu tar upp skulle kunna vara distributionen av utbildning. Alltså ett mått på hur jämnt fördelad utbildning är i en befolkning i stort. Hypotesen är att utbildning kan vara ett dubbeleggat svärd. En välutbildad stor medelklass bör som enligt Lipset hävdade vara bra för demokratin men vad händer om utbildningen begränsas till en mindre cirkel mer privilegierade? Castelló-Climent hypotiserar att detta borde förhindra demokratins framväxt, denna mindre cirkels intressen är lika med status quo och förändring i demokratisk riktning motarbetas (Castello-Climent 2008).

Det tycks finnas ett starkt positivt samband mellan genomsnittliga år av skolning och Freedom House index över politiska rättigheter. Men när dessa siffror blir kontrollerade mot utgångsnivå av demokrati samt ekonomisk

utvecklingsgrad försvinner nästan sambandet helt och hållet. Utbildningens distribution inom ett land verkar dock stå emot detta test. Även när man kontrollerar för politisk och ekonomisk utveckling så finns ett starkt positivt samband mellan distributionen av utbildning och ett lands demokratiska styrelseskick. Alltså, om formell utbildning påverkar politiska värderingar på ett sådant sätt som är bra för demokrati så kommer en mer jämlik distribution av utbildning tjäna demokratin väl. Demokrati, per definition, behöver stöd från en majoritet av befolkningen. Sannolikheten att ett land blir demokratiskt eller lyckas upprätthålla det demokratiska styrelseskicket under krisperioder ökar desto mer jämlikt formell utbildning är distribuerad. Detta är en värdefull insikt i hur utbildning som en aspekt av modernisering spelar sin roll (Castello-Climént 2008, s. 183-184).

3.3 Utbildningens karaktär

Viktigt att ha i åtanke när man talar om utbildning är inte bara det faktum att invånare är utbildade på något sätt men även hur denna utbildning ser ut, dess karaktär. Fesnic talar i sin text om någon slags medborgarutbildning eller "civic education". Utbildning har som roll att fostra vissa demokratiska värderingar. Detta innefattar dels vissa grundläggande aspekter så som uppmuntrande till valdeltagande, men även saker som att förstå sig på det internationella systemet och våra mänskliga rättigheter. Ett öppet och demokratiskt skolklimat samt lärarnas och utbildningens kvalitet tycks också vara av vikt (Fesnic 2016, s.967-968). Elevers värderingar verkar återspegla de som också funnits i deras lärare, en lärare som utför sitt arbete på ett öppet och tolerant sätt har en positivt effekt för framväxten av pro-demokratiska attityder hos sina elever. Förändringar i utbildningssystemet över tid kan också påverka skillnaderna mellan generationella attityder. De attityder som olika generationer besitter kan tänkas vara ett resultat av den skolgång de haft, där yngre generationer med en utbildning av mer demokratisk karaktär också har mer liberala värderingar, något som uttrycks i senare väljarbeteende (Fesnic 2016, s.969-970, 972).

Trots att Fesnics studie huvudsakligen undersöker skillnaderna mellan Polen och Ungern är det möjligt att den fortfarande står sant även när man väljer att applicera den i andra sammanhang. Den belyser den relation som finns mellan utbildning, värderingar och därmed också ett lands demokratiska välmående. En relation som inte per definition behöver vara bunden till ett visst lands kontext, utan något som troligtvis kan observeras generellt. Den relation som existerar mellan utbildning och demokratiska värderingar beskrivs slagfärdigt av Lipset:

"[...] education presumably broadens men's outlooks, enables them to understand the need for norms of tolerance, restrains them from adhering to extremist and monistic doctrines, and increases their capacity to make rational electoral choices" (Lipset 1959, s.79).

Inte heller är det omöjligt att teoretisera kring tidigare utbildnings effekt på den utbildning som ges ut idag. Tänkt som något av en “positiv feedback loop” där dålig utbildning i ett tidsskede i sin tur resulterar i försämrad kvalitet av utbildning för nästkommande generation. En effekt som troligtvis förstärks för varje generation som går, givet att mönstret inte bryts. Om inte lär risken för demokratisk recession öka konstant tills en brytpunkt nås där förändring mot det icke-demokratiska hållet blir mer eller mindre ett faktum. Det blir därför av extra vikt att utbildningsreformer som fostrar demokratiska värderingar, görs så tidigt som möjligt i denna cykel för att undvika att man hamnar i en nedåtgående spiral. Vi återkommer till temat i fallstudie-delen.

3.4 Utbildnings dämpande effekt

Även om Teorell skulle ställa sig mot idén om utbildning och moderniseringsteorins andra variabler som pådrivande i en demokratiseringsprocess, medger han att dessa fortfarande besitter en effekt av något slag. Detta i hur saker som utbildning, industrialisation och urbanisation kan ha en dämpande effekt i ett lands potentiella demokratiska recession (Teorell 2010, s.142). Varav Teorell sedan visar på att en variabel sticker ut som den mest effektiva av dessa. Tillgänglighet till fria media belyses som den av dessa viktigaste variabeln (Teorell 2010, s.68).

Som teoretiserat tidigare i uppsatsen lär den effekt som media har, inte vara en effekt som kan stå på egna ben. Den bärs till mångt och mycket upp av underliggande attityder hos befolkningen och utan dessa spelar medias utspriddhet ingen roll, den är till stor del beroende av värderingar. Värderingarna har en stark koppling till den nivå av utbildning som existerar hos befolkningen i ett visst land, varav en högre utbildningsnivå, i alla grupper i samhället och med basis i liberala värderingar, också påverkar en befolknings attityder. Något som i sin tur ger den dämpande effekt som Teorell talar om. Utbildning formar attityder, attityder formar stater.

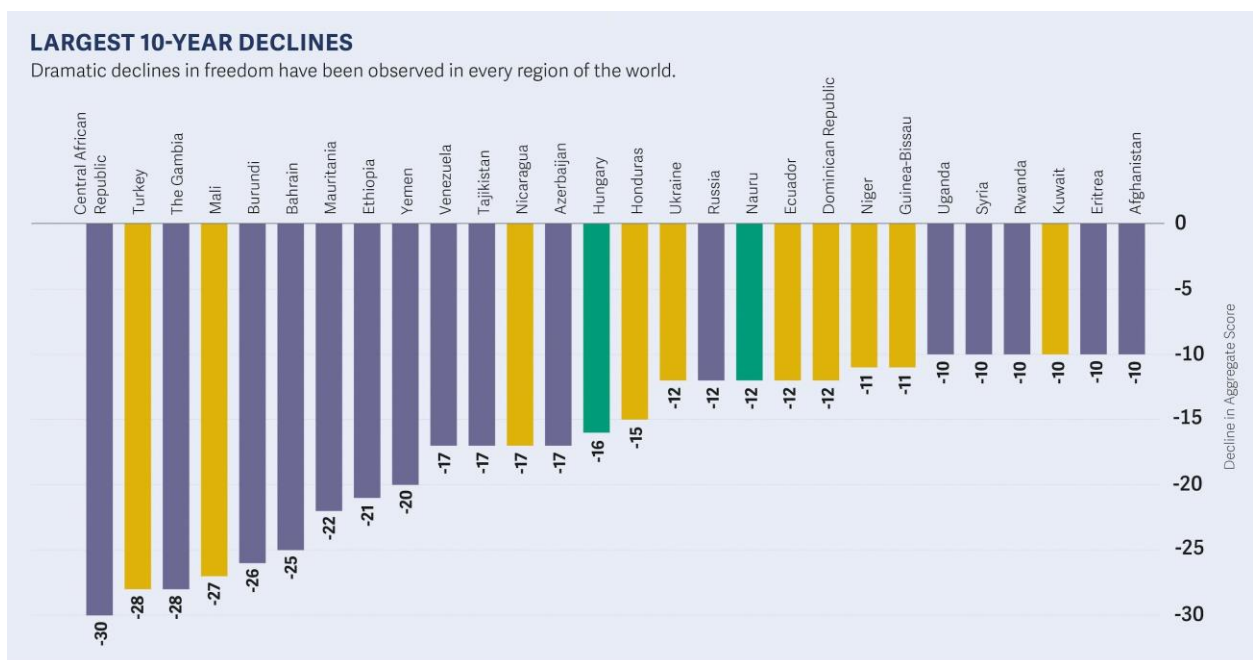
3.5 Fallstudie

Följande sektion är en fallstudie av fallet Ungern och dess till synes försämrade demokratiska situation. Uppsatsen har hittills tyckts visa på ett samband mellan formell utbildningsnivå och demokratiska värderingar. Framför allt universitetsutbildade tycks vara särskilt positivt inställda till demokratins principer och vill leva under det styrelseskicket. Som Welzel visat, tycks befolkningars attityder i stort även korrelera med statsskicket de finner sig under. Utöver detta så verkar även utbildning spela roll i hur medborgare för sig i samhället, hur pass aktiva de är som medborgare, troligtvis finns även här en

koppling till värderingar. Utan att ha direkt kunnat observera Ungares värderingar och inställning till demokrati måste denna uppsats föra en induktiv argumentation utifrån det som går att observera. Två sätt att identifiera demokratiska attityder i fallet Ungern blir alltså att undersöka 1. Väljarbeteende och 2. Aktivt medborgarskap som representationer av värderingar och i sin tur formell utbildningsnivå.

3.5.1 Val av fall

Figur 7 nedan visar de största demokratiska nedgångarna över de senaste 10 åren, enligt Freedom House uppskattning. De enda två konsoliderade demokratierna som tagit sig upp på listan är Nauru och Ungern. Givet denna uppsats fokus på demokratisk nedgång så är dessa två av särskilt intresse. Vilka faktorer har spelat in i den dramatiska recessionen av demokrati i dessa fall, hur kan dessa två före detta konsoliderade demokratier uppleva en sådan nedgång? Nauru kommer inte undersökas givet dess ödmjuka storlek och då generaliserbarheten av slutsatser dragna från fall av mikrostater alltid kan ifrågasättas så väljer denna uppsats att undersöka fallet Ungern. Ungerns nedgång har dessutom varit dramatisk och snabb, från att mindre än 10 år sedan ranka som helt “free” av Freedom House till att idag ligga på gränsen att kallas partly free. Vilken roll kan utbildning och dess kringliggande effekter tänkas spela i det Ungerska fallet? (Freedom House 2017).

Figur 7: Största nedgångar i Freedom House ranking senaste 10 åren. (2017)

3.5.2 Ungerns historiska bakgrund

Ungrarna känner till förtryck. Andra världskriget inleddes med en brutal regim under Miklós Horthy som lierade sig med nazisterna i väst, men vid krigets slut

hade Ungern inkorporerats i Sovjetunionen, Ungerns status som en satellitstat var ett faktum. Staliniseringen av landet fortgick under Mátyás Rákosi, de facto ledare mellan 1949 till 1956, där intellektuella, forna tjänstemän och fritänkare arresterades, deporterades och avrättades. En period av avstalinisering i Ungern tog plats efter 1953 under Imre Nagy, studenters växande inflytande i det politiska livet ledde Nagy att lova liberalisering av marknaden och mer politisk öppenhet. Nagy avsätts av Rákosi och ledarskapet tas över av den mer sovjetvänliga Ernő Gerő. Missnöje med regimen kulminerar i revolutionen 1956 där demonstranter ockuperar Budapests gator med krav på förändring. Sovjetunionen svarar med en massiv intervention, mer än 150 000 soldater och 2500 pansarvagnar går in i landet för att förhindra att missnöjet sprider sig över hela unionen. Ekonomisk recession under 80-talet samt ökande krav på centralregeringen, något Kreml inte kunde hantera, leder till Sovjetunionens kollaps 1991 där Ungerns transition till en demokratisk kapitalistisk stat sker under fredliga omständigheter (Gerner 2017) Fram tills mitten på 2000-talet verkade Ungern vara en succé-historia, men en stadig nedgång i Freedom House ranking de senaste 10 åren är oroväckande.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
National Democratic Governance	2.25	2.50	2.50	3.00	3.50	3.50	3.75	3.75	4.00	4.25
Electoral Process	1.75	1.75	1.75	1.75	2.25	2.25	2.25	2.75	2.75	3.00
Civil Society	1.50	1.75	1.75	2.00	2.00	2.25	2.25	2.50	2.50	2.75
Independent Media	2.50	2.50	2.75	3.25	3.50	3.50	3.50	3.75	3.75	4.25
Local Democratic Governance	2.25	2.50	2.50	2.50	2.50	2.75	2.75	3.00	3.00	3.00
Judicial Framework and Independence	1.75	1.75	2.00	2.25	2.75	2.50	2.50	2.75	3.00	3.00
Corruption	3.00	3.25	3.50	3.50	3.50	3.50	3.75	3.75	4.00	4.50
Democracy Score	2.14	2.29	2.39	2.61	2.86	2.89	2.96	3.18	3.29	3.54

Figur 8: Nations in Transit Ratings and Averaged Scores, Ungern (Hegedüs 2017)

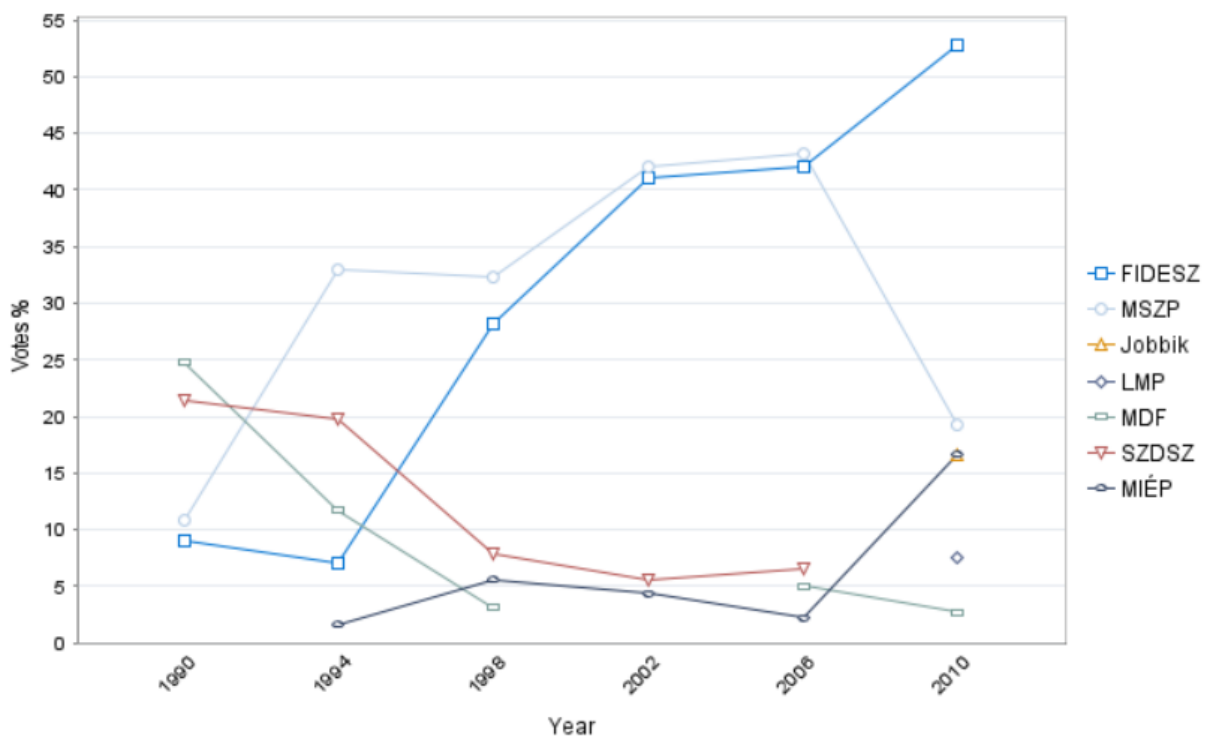
3.5.3 Ungern Idag

Sedan Viktor Orbán blev invald av det ungerska folket 2010 så har hans allians Fidesz, bestående av den ungerska medborgarunionen och det Kristdemokratiska partiet, infört en mängd konstitutionella och institutionella förändringar i landet. Dessa förändringar har resulterat i att regimen har ökad kontroll över landets självständiga institutioner. Figur 8 ovan visar den tydliga nedgången som skett i landet, självständig media och korruptionsbekämpning är de många punkter i Ungern som blivit mycket lidande under en senare tid. Stödet för Fidesz bygger idag i stort på dess opposition mot den europeiska flyktingpolitiken. Hösten 2016 hölls en folkomröstning angående huruvida Ungern skulle acceptera den flyktingkvot de blivit tilldelade av EU. Även om resultatet visade att folket inte

ville acceptera flyktingkvoten alls så var valdeltagandet på ungefär 41%, så lågt att det inte kunde giltighetsförklaras (Hegedüs 2017)

Stödet för Orbán och Fidesz är relativt högt, ungefär 61% enligt Medíans väljarundersökning tidigare i år. De övriga partierna har för det mesta svårt att komma upp i så lite som 10% och många av dem tampas med möjligheten att hamna under den parlamentariska spärren på 5%. (Adam 2017) Varför stödjer ungrare ett parti som tystar fri media, söker dominera domstolarna och till synes göder korruption? (Hegedüs 2017). I ljuset av detta ter det sig långt från orimligt att kalla Fidesz och deras politik för illiberal. Följande del av uppsatsen ämnar undersöka och testa fallet Ungern i kontext av det material som tycks visa ett samband mellan utbildningsnivå och ett antal faktorer, till exempel attityder och aktivt medborgarskap, som påverkar demokrati.

Valresultat och partier i Ungern 1990 – 2010

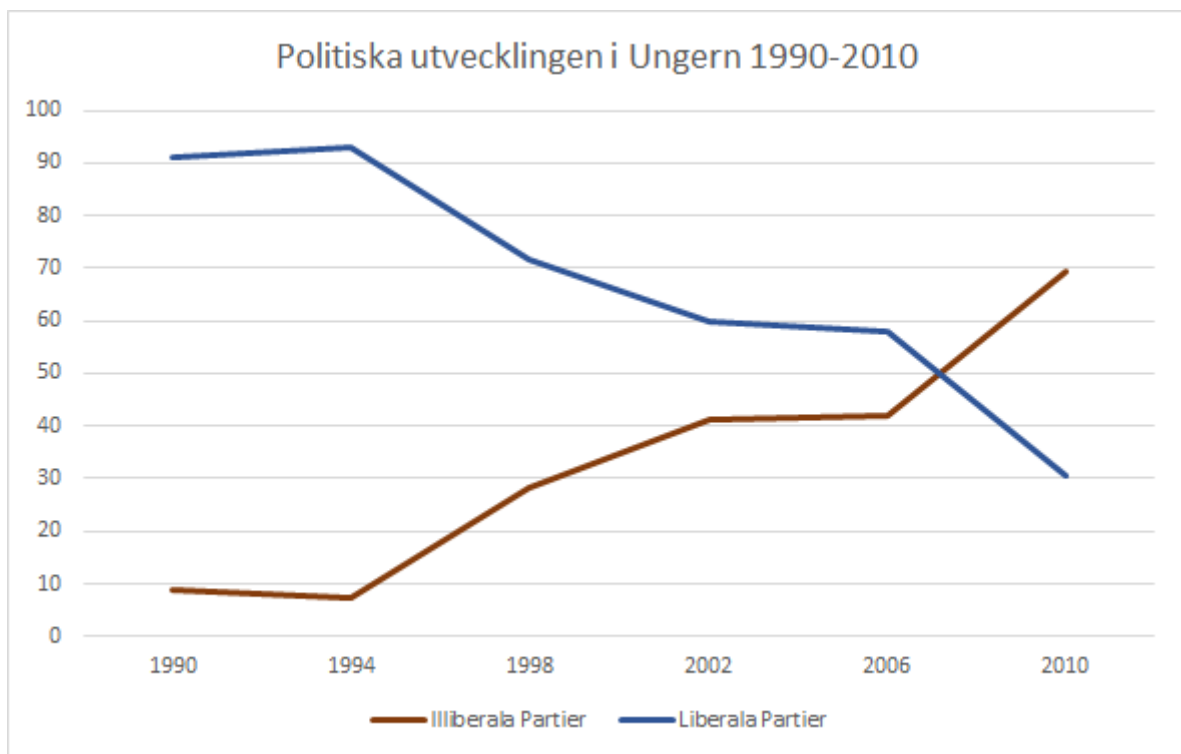

Figur 9: Parlamentsval Ungern (Norwegian centre for research data 2015)

Ovanstående diagram visar på det valresultat man har haft i Ungern mellan 1990 och 2010. De partier som finns med är Fidesz, som då är en koalition mellan ungerska medborgarunionen och kristdemokraterna med en konservativ högerpolitik. MSZP, Ungerns motsvarighet till Socialdemokraterna. Jobbik, rörelsen för ett bättre Ungern, ett radikalt nationalistiskt högerparti. Politik kan vara annorlunda, eller LMP, ett grönt liberalt parti. MDF, ett konservativt högerparti. SZDSZ som är Ungerns liberala parti samt MIÉP, något av en

föregångare till Jobbik med liknande ideologi, följaktligen därför dessa delar plats i diagrammet med Jobbik.

Det som tydligast går att observera i figur 9 är den konstanta framväxten av Fidesz i Ungern. Med undantag till deras smärre dopp mellan 1990 och 1994 har Fidesz varit det enda parti i ungersk politik vars valresultat varaktigt följt en positiv trend. Resterande politiska partier har samtidigt och till logisk följd av Fidesz stora framväxt sett en motsatt utvecklingsriktning. Det tycks i regel vara Ungerns högerfalang som lyckats bäst i valen sedan 90-talet. Visserligen såg MSZP en liknande tillväxt som Fidesz under flertal val, detta fram till valet 2010 då man förlorade nästan hälften av alla sina röster. Värst verkar det ha gått för de liberala partierna som trots relativt högt valresultat 1990 och 1994 då man låg på hela 21.40 respektive 19.74 sen dess inte ens kunnat få över 10% av rösterna. Intressant att påpeka är att Fidesz är svagast dels i huvudstaden Budapest och det distrikt den tillhör, men även hos ungrare som bor utanför Ungern (Norwegian centre for research data 2015)

Figur 10: Politisk utveckling i Ungern 1990-2010

I ovanstående diagram, figur 10 har de ungerska partierna delats in i två kategorier, "Liberala Partier" och "Illiberala Partier". De illiberala består av de partier som hamnar åt höger rent politiskt, inte i dess ekonomiska politik utan snarare i dess värderingar, tänk nationalisterna. Under denna kategori faller i sin tur Fidesz och Jobbik samt Jobbiks föregångare MIÉP. Illiberala partier blir alltså de partier som besitter icke-liberala värderingar som går emot de värderingar som står till grund för den västerländska demokratin. Siffran som givits till de liberala partierna har i sin tur varit den andel röster som inte lagts på varken Fidesz eller Jobbik.

Likt det som kunde avläsas från figur 10 är trenderna relativt tydliga, där högerpartier verkar vuxit exponentiellt mer än dess politiska motparter. Man har gått från att ca 10% av alla röster har gått till ett illiberalt parti, till att dessa från och med valet 2010 fått runt 70% av landets röster. Landet har gått från att majoriteten, hela 90% röstar på något slags liberalt parti, till att en majoritet av befolkningen röstar på ett icke-liberalt. De liberala väljarna har alltså gått från att vara en stor majoritet av befolkningen, till att nu vara en minoritet. Det tyder på ett betydande skifte i befolkningens väljarbeteende.

Om man jämför figur 9 och figur 10 så träder ett tydligt historiskt skifte fram i Ungersk partipolitik. Vid valet 2006 hade liberala partier majoritet i parlamentet, men vid 2010 var maktskiftet ett faktum. I och med Fidesz maktövertagande 2010 med egen majoritet ser vi tydliga nedgångar i freedom house ranking. Huruvida det går att likställa Fidesz framgångar med en spridning av illiberala värderingar är fortfarande oklart. Retoriken som används av Fidesz på sin hemsida är dock tydligt populistiskt och kampanjerna mot den europeiska flyktingkvoten 2016 var präglad av främlingsfientlighet (Hegedüs 2017, s.2). Ideologier och beteende som ofta anses antitetiska mot liberala demokratiska värderingar. Något som ger belägg för att denna likställning iallafall i viss utsträckning kan göras.

3.5.4 Utbildnings karaktär i Ungern

Hur formell utbildning utformas är väldigt olika i olika länder, lärare lyder under olika regleringar och kulturen i klassrummen varierar. Det torde i sin tur ha en inverkan på huruvida ungdomar från en ung ålder får lära sig om exempelvis mänskliga rättigheter, upplever att det råder en öppenhet i klassrummet etc. Saker som enligt Fesnic har en inverkan på ett barns framtida värderingar.

Fesnic valde att jämföra två annars lika fall, Polen och Ungern där utbildningen utformats på olika vis. Resultatet visar att polska lärare i regel besitter mer demokratiska värderingar samt utformar sin utbildning på ett mer "öppet" sätt kontra deras ungerska motsvarigheter. Dessa olikheter återspeglas sedan i elevernas värderingar och kunskaper där de polska, likt sina lärare besatt mer liberala och pro-demokratiska värderingar (Fesnic 2016, s.969-970). Detta tycks också påverka de politiska åsikter som de olika grupperna har, där polska ungdomar röstar mindre auktoritärt än deras äldre motsvarigheter. Motsatta relationen finner vi i Ungern där yngre röstar mer illiberalt än tidigare generationer (Fesnic 2016, s.972). Detta innebär i praktiken, som Fesnic själv säger, att Polen i framtiden, i samband med att föregående generation byts ut kommer få en mer konsoliderad demokrati. Samtidigt som Ungern kommer röra sig mer i motsatt riktning allt eftersom att den äldre befolkningen börjar försvinna (Fesnic 2016, s.967).

3.5.5 Aktivt medborgarskap och distribution av utbildning i Ungern

Låter man sin uppmärksamhet riktas mot det ungerska aktiva medborgarskapet slås man av hur relativt inaktivt det är. För att upprepa Hoskins poäng: Formell utbildning verkar leda till aktivt medborgarskap som i sin tur är gynnsamt för demokratin (Hoskins 2008, s.386). Särskilt universitetsutbildning tenderar att samvariera med högre grad aktivt medborgarskap, i linje med våra tidigare fynd. I figur 13 nedan kan man se tre olika faktorer av aktivt medborgarskap: "Vote" innebär hur stort valdeltagande landet har. "Membership" mäter hur många som är med i ett politiskt parti. "Protest" signalerar att man på något sätt tagit politisk ställning i offentligheten: Alltså om man är medlem i en organisation, skyltat med något slags kampanj-emblem, deltagit i en demonstration eller bojkottat en produkt (Hoskins m.fl. 2008, s.389,391). Både medlemskaps och protest kolumnerna är låga i Ungern, något de verkar ha gemensamt med de flesta andra öst-europeiska länder. Anledningen till att siffror från 2006 är intressanta är att det var strax efter denna period som makten överläts till Fidesz och landet tog en mer icke-demokratisk riktning. Den potentiella koppling som existerar mellan Ungerns låga aktiva medborgarskap och dess demokratiska tillbakagång tycks därför svår att ignorera.

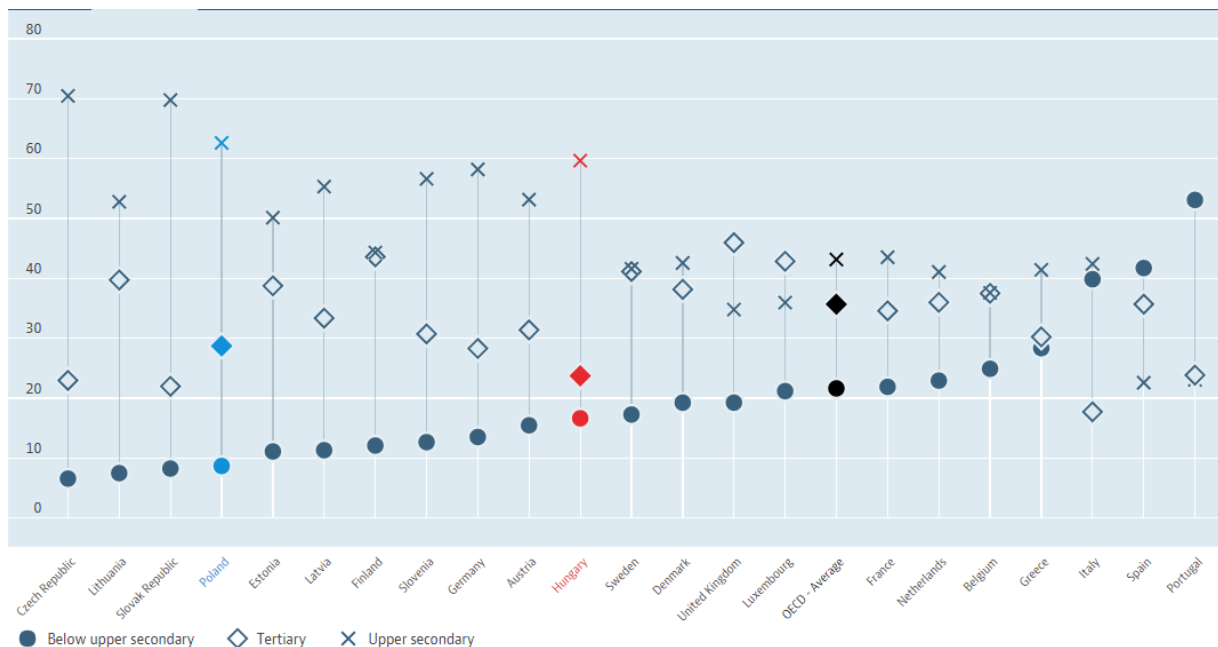
Kopplingen kan med sannolikhet sedan göras mellan detta och Ungerns förhållandevis låga andel Universitetsutbildade.

Ungern verkar här mycket likt övriga öst-europeiska stater men har upplevt en fundamentalt annorlunda politisk utveckling i och med maktskiftet 2010, den lägre nivån av aktivt medborgarskap kan alltså inte ensamt förklara utvecklingen, men är onekligen en del av gåtan. Det kanske mest slående är dock de extremt låga medlemskaps-siffrorna, de allra lägsta i Europa samt dess position som tredje minst protest benägna befolkningen i Europa. Trots att de likt andra öst-europeiska stater har en låg andel aktiva medborgare tycks Ungern vara en av de länder med den absolut lägsta, något som då kan tänkas vara en del i förklaringen bakom Ungerns demokratiska tillbakagång.

	Vote (%)	Membership (%)	Protest (%)
Belgium BE	96.06	8.39	50.92
Bulgaria BG	71.67	7.93	8.26
Denmark DE	83.46	4.93	54.87
Germany DK	94.46	6.69	62.18
Estonia EE	75.05	4.95	18.76
Spain, ES	83.51	3.80	43.19
Finland FI	84.68	8.25	63.46
France FR	80.21	2.72	54.25
UK GB	76.05	3.15	56.90
Hungary HU	78.48	1.82	10.81
Norway NO	87.28	9.52	64.29
Poland PL	69.49	2.35	14.80
Portugal PT	81.95	3.52	13.48
Romania RO	84.68	7.17	10.31
Russia RU	70.52	3.98	14.70
Slovenia SI	80.86	6.75	24.05
Slovakia SK	73.25	2.11	31.23
Sweden SE	91.16	6.45	68.16
Switzerland CH	67.82	9.29	31.35

Figur 11. Aktivt medborgarskap i Europa 2006. European Social Survey

Figuren nedan visar på distributionen av utbildningsnivåer i EU-länder, alltså hur stor andel av den formellt utbildade befolkningen inom åldersspannet 25-64 års ålder som innehar grundskole, gymnasie respektive universitetsexamen.

Figur 12. Adult education level (OECD 2016)

	Hungary	Poland	OECD Average
Below upper secondary	16.6%	8.7%	21.6%
Upper Secondary	59.6%	62.6%	43.2%
Tertiary	23.7%	28.7%	35.7%

Figur 13. Adult education level (OECD 2016)

Här tåls något sägas om våra egna fynd kring spridningen av värderingar bland olika utbildade grupper i samhället. Både Ungern och Polen har lägre andel universitetsutbildade än OECD genomsnittet. Givet antagandet att liberala värderingar är mer framstående inom just denna grupp, som visats tidigare genom WVS, så kan ett induktivt argument kring värderingars roll föras. De generellt lägre utbildningsnivåerna i öst-europa kan likvärdigt översättas till lägre nivåer av liberala värderingar och synsätt på demokrati. Alltså är dessa samhällens resistans mot demokratisk recession lägre. Polens andel gymnasialt och universitetsutbildade är båda högre än Ungern och bör indikera högre nivåer av värderingsmässig motstånd mot förslagsvis illiberal partipolitik i form av aktivt medborgarskap, representerat i både väljarbeteende men också civilsamhällesengagemang.

Det är svårt att resonera kring distribution av utbildning mer generellt baserat på dessa siffror då de inte tar upp andel av befolkningen som inte innehar någon utbildning alls. Ungerns inskrivningsgrad i grundskolan var 100% år 2010 och har legat runt 90% sedan 1940, exakt samma argumentation som Castello-Climént för är alltså svårt att replikera i detta fall, men faktum kvarstår att Polen har större andel högutbildade och även ett mer hälsosamt demokratisk-politiskt klimat. (Roser & Ortiz-Ospina 2017).

4 Slutsats

Denna uppsats har visat på en betydande samvariation mellan en individs utbildningsgrad och de inställningar som man har kring demokratin som princip. Datan hämtad från World Value Survey visar framför allt att universitetsutbildade tenderar att vara mest positivt inställda. Denna grundläggande observation har sedan kopplats till reella nationella demokratiska situationer och det har visats att väljarbeteende och aktivt medborgarskap båda påverkas av utbildning. Hur pass aktiva medborgare är i samhället samt vilka partier de väljer att rösta på har nu, utöver det intuitiva, empiriskt belägg som understryker värderingars och i förlängningen utbildnings roll i sammanhanget. Att utbildning är tillgängligt för så många som möjligt i ett land visade sig även korrelera positivt med demokratisering, en utbildad isolerad elit kan ha motsatt effekt. Men om denna utbildning är av tveksam karaktär rent demokratiskt lär dess effekter inte vara lika demokratifrämjande, utan skulle till och med kunna ha motsatt effekt. Utbildning har visat sig vara en betydande faktor av moderniseringsteorin och dess koppling till fostrandet av demokratiska värderingar har utretts. Dessa slutsatser om fenomenet rent generellt hade dock varierande förklaringskraft i fallet Ungern.

En politisk förändring går i Ungern att observera samt en försämrad demokratisk situation för dess befolkning. En koppling som då ter sig rimligast är den mellan utbildningens karaktär och de värderingar som denna fostrar samt i förlängningen landets valresultat. Utbildningen i Ungern ser ut att vara mer auktoritär och med ett mindre fokus på till exempel mänskliga rättigheter eller öppenhet i klassrummet, egenskaper som annars är gynnsamma för en potentiell demokratisk kultur. Jämfört med Polen som i andra avseenden är mycket likt Ungern så finns det avgörande skillnader i hur utbildningen utformas, deras demokratiska situation råkar även vara bättre.

En koppling mellan aktivt medborgarskap och utbildning tycks också existera, ty de med mer utbildning verkar vara mer aktiva medborgare. Ungern som då har en relativt låg andel eftergymnasialt utbildade lär, och har också en mindre demokratiskt aktiv befolkning. Om detta är ett resultat endast av detta eller om viss förklaring ligger i karaktären hos det ungerska utbildningssystemet är svårt att säga men är långt ifrån omöjligt. Detta då värderingar, med stor sannolikhet borde ha korresponderande handlingsmönster hos medborgarna. Något som i sin tur kan kopplas till det demokratiska välmåendet i landet, där en mer aktiv befolkning, som står upp emot icke-demokratiska reformer, förslagsvis är demokratiskt gynnsamt.

Polen visade sig ha en något större andel gymnasialt och universitetsutbildade än Ungern, även om skillnaden inte var häpnadsväckande så finns ändå en värdefull skillnad. I linje med vad denna uppsats argumenterat för tidigare så bör koncentrationen av demokratifrämjande värderingar finnas i större utsträckning hos

de med högre utbildning. Då är det möjligt att distributionen av olika utbildningsgrader kan ha viss förklaringskraft, i den mån att en högre utbildad befolkning tycks ha en demokratifrämjande effekt för länder. Givet den marginella skillnaden i statistiken här så verkar dock utbildningens karaktär och dess utformning kunna utgöra en mer heltäckande förklaring.

Ungerns demokratiska recession förklaras dels genom att väljarbeteendet förändrats samt på grund av att man i Ungern har en väldigt inaktiv befolkning. Detta baseras på värderingar, som i sin tur har grund i och formas av den utbildning som erbjuds, framförallt av utbildningens karaktär men även av den nivå av utbildning man har. I takt med att föregående generation byts ut kommer Ungern alltså få en allt svagare demokrati och en allt mer icke-demokratisk befolkning, givet att en förändring av landets utbildning inte sker. Andra variabler har garanterat också spelat roll i denna process, så som dess historiska arv och ekonomiska situation även om detta är utanför denna uppsats omfattning så finns det intressanta möjligheter för fortsatt forskning att jämföra till exempel det auktoritära historiska arvet i Ungern eller dess ekonomiska situation med utbildning och se vad som är den viktigaste determinanten av landets demokratiska recession. Denna uppsats har visat på en betydande positiv koppling mellan formell utbildning och demokratiska värderingar dessa verkar i sin tur påverka medborgares handlingar och länders demokratier.

5 Referenser

- Acemoglu, Daron - Simon Johnson - James A. Robinson - Pierre Yared 2005. "From Education to Democracy?" *The American Economic review*, vol. 95, nr. 2, s.44-49.
- Adams, Christopher 2017. "Medián poll has Fidesz at 61% support" *Hungarian Free press*.
- Castelló-Climent, Amparo 2008. "On the distribution of education and democracy" *Journal of Development Economics*, vol. 87, nr. 2, s.179-190.
- Esaiasson, Peter - Mikael Gilljam - Henrik Oscarsson - Ann Towns - Lena Wängnerud 2017 *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle individ och marknad*. 5 uppl. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Fesnic, Florin N 2016. "Can Civic Education Make a Difference for Democracy? Hungary and Poland Compared" *Political Studies*, vol. 64, nr. 4, s.966-978.
- Freedom House 2017. under FIW 2017 Data [Elektronisk]
<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2017>.
Hämtdatum: 2017-11-10.
- Freedom House 2012. under Methodology [Elektronisk]
<https://freedomhouse.org/report/freedom-world-2012/methodology>.
Hämtdatum: 2017-12-19.
- Gerner, Kristian 2017. Ungern. *Nationalencyklopedin*. [Elektronisk]
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/ungern#historia>.
Hämtdatum: 2017-12-19.
- Hegedüs, Daniel 2017. Hungary [Elektronisk]
https://freedomhouse.org/sites/default/files/NIT2017_Hungary.pdf.
Hämtdatum: 2017-12-14.
- Hoskins, Bryony - Béatrice D'Hombres & Joann Cambell, 2008. "Does Formal Education Have an Impact on Active Citizenship Behaviour?", *European Educational Research Journal*, vol. 7, nr. 3, s.386-402.
- Lipset, Seymour Martin 1959. "Some Social Requisites of Democracy and Political Legitimacy" *The American Political Science Review*, vol. 53, nr. 1, s.69-105.
- Norwegian centre for research data 2015. Hungary [Elektronisk]
http://www.nsd.uib.no/european_election_database/country/hungary/.
Hämtdatum: 2017-12-13.
- OECD 2016. Adult Education Level [Elektronisk]
<https://data.oecd.org/eduatt/adult-education-level.htm#indicator-chart>.
Hämtdatum: 2017-12-13.
- Roser, Max and Esteban Ortiz-Ospina 2017. *Global Rise of Education* [Elektronisk] <https://ourworldindata.org/global-rise-of-education>. Hämtdatum: 2017-12-18.

- Teorell, Jan 2010. *Determinants of Democratization - Explaining Regime change in the World*. 1 uppl. Cambridge: Cambridge University Press.
- Welzel, Christian 2006. "Democratization as an emancipative process: The neglected role of mass motivations" *European Journal of Political Research*, vol. 25, nr. 6, s.871-896.
- World Value Survey 2010-2014. Online data analysis [Elektronisk] <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSONline.jsp>. Hämtdatum: 2017-12-7.
- World Value Survey. What we do [Elektronisk] <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSONline.jsp>. Hämtdatum: 2017-12-7.
- Wucherpfennig, Julian - Franziska Deutsch 2009. "Modernization and Democracy: Theories and Evidence Revisited: Theories and Evidence Revisited" *Living Reviews in Democracy*, vol. 1, s.1-9.